

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: kuuleminen 18.5.2018 - HE 65/2018 vp

Hallituksen esitys rikoslain muuttamisesta (rikoslain tekniset muutokset maakunta- ja soteuudistuksen perusteella)

Yleistä

Hallituksen esitys koskee niitä rikoslakiin tehtäviä teknisluonteisia muutoksia, joihin eduskunnassa vireillä oleva maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva uudistuskokonaisuus antaa aihetta. Näitä muutoksia ehdotetaan tehtäväksi neljään rikoslain pykälään.

Yleisiä vaaleja ja yleistä äänestystä koskeva määritelmä rikoslain 14 luvun 7 §:ssä

Rikoslain 14 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan yleisillä vaaleilla tarkoitetaan tässä luvussa valtiollisia vaaleja, maakuntapäivävaaleja, kunnallisia vaaleja ja Euroopan parlamentin edustajien vaaleja sekä yleisiä kirkollisia vaaleja.

Ehdotetun maakuntalain 17 §:n mukaan maakunnissa järjestettäisiin maakuntavaaleja. Tämän vuoksi tunnusmerkki maakuntavaalit ehdotetaan liittäväksi rikoslain 14 luvun 7 §:n 1 momentin yleisten vaalien määritelmään. Samalla säännöksessä nykyisin oleva ilmaisu valtiolliset vaalit korvattaisiin ilmaisuilla eduskuntavaalit ja presidentinvaali. Euroopan parlamentin edustajien vaaleja koskeva tunnusmerkki kirjoitettaisiin lyhyempään muotoon europarlamenttivaalit.

Säännökseen ei enää otettaisi (Ahvenanmaan) maakuntapäivävaaleja koskevaa tunnusmerkkiä, sillä maakuntapäivävaalien katsotaan kuuluvan Ahvenanmaan lainsäädännölliseen toimivaltaan.

Rikoslain 14 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan yleisellä äänestyksellä tarkoitetaan tässä luvussa valtiollista tai kunnallista kansanäänestystä.

Maakunnissa voitaisiin maakuntalain 25 §:n mukaan järjestää maakunnan kansanäänestyksiä. Tämän vuoksi yleistä äänestystä koskevaan rikoslain 14 luvun 7 §:n 2 momenttiin lisättäisiin maakunnan kansanäänestystä koskeva tunnusmerkki. Äänestysten luettelemisessa käytettäisiin ja-konjunktia nykyisen tai-ilmaisun asemesta.

Lapsen omavaltaista huostaanottoa koskeva syyteoikeus- ja kuulemis-säännös rikoslain 25 luvun 9 §:ssä

Rikoslain 25 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, jos se olisi vastoin lapsen etua. Ennen syytteen nostamista on säännöksen toisen virkkeen mukaan kuultava sen kunnan sosiaalilautakuntaa, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmeisesti on parhaat tiedot lapsesta.

Maakunta- ja soteuudistuksessa lakisääteiset sosiaalihuollon tehtävät siirtyisivät maakunnille (mm. järjestämislain 5 §). Rikoslain 25 luvun 9 §:n 2 momentin mukaisena kuultavana ei näin ollen enää tulisi olemaan kunnan sosiaalilautakunta. Maakuntalain maakunnan liikelaitoksen asemaa ja tehtäviä koskevan 52 §:n 1 momentin mukaan maakunta perustaa yhden tai useamman liikelaitoksen, jonka tehtävänä on tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, muita sille erikseen säädettyjä palveluja ja maakunnan sille järjestämisvastuunsa perusteella osoittamia tehtäviä. Säännöksen toisen virkkeen mukaan liikelaitos vastaa tuottamisvastuullaan olevien palvelujen edellyttäjästä julkisen vallan käyttämisestä. Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 25 luvun 9 §:n 2 momentin mukainen kuultava olisi sen maakunnan liikelaitos, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmeisesti on parhaat tiedot lapsesta.

Maakunta- ja soteuudistus ei sellaisenaan koske Ahvenanmaata. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon valtakunnan ja Ahvenanmaan lainsäädännöllinen toimivallanjako säännöksessä on huomioitava erikseen Ahvenanmaata koskevat kuulemistilanteet. Näin ollen esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 25 luvun 9 §:n 2 momenttia täydennetään myös virkkeellä, jonka mukaan Ahvenanmaan osalta kuullaan Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaan toimivaltaista sosiaalihuollon viranomasta.

Avustuksen määritelmä rikoslain 29 luvun 9 §:ssä

Rikoslain 29 luvun avustusrikoksia koskee avustuksen määritelmää koskeva sääntely luvun 9 §:n 2-4 momentissa. Pykälän 2 momentin 1 kohdan

mukaan avustuksella tarkoitetaan tässä luvussa taloudellista tukea, joka myönnetään muuhun kuin henkilökohtaiseen kulutukseen lakisääteisesti tai harkinnanvaraisesti valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön taikka, sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään, yhteisön tai säätiön varoista. Kun avustuksia voisi tulla myönnettäväksi myös maakunnan varoista, säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi maakuntaa koskevalla tunnusmerkillä.

Pykälän 4 momentin mukaan avustuksella tarkoitetaan myös valtionosuutta tai –avustusta kunnalle tai kuntayhtymälle. Myös maakunta voisi eräissä tilanteissa saada valtionavustusta. Tämän vuoksi momenttia ehdotetaan valtionavustuksen saajien osalta täydennettäväksi maakuntaa koskevalla tunnusmerkillä.

Lisäksi teknisenä muutoksena pykälän 2 momentin 2 kohdassa esiintyvä tunnusmerkki Euroopan yhteisöt päivitettäisiin muotoon Euroopan unioni.

Virkamiehen ja julkista luottamustehtävää hoitavan henkilön määritelmä rikoslain 40 luvun 11 §:ssä

Rikoslain 40 luku koskee virkarikoksia. Rikoslain 40 luvun 11 §:n määritelmäsäännöksessä määritellään virkarikosvastuun kannalta merkittävät henkilötahot kuten virkamies (1 kohta) ja julkista luottamustehtävää hoitava henkilö (2 kohta). Luvun 12 §:n soveltamisalasäännöksessä säädetään siitä, mitä virkarikossäännöksiä kuhunkin henkilöryhmään sovelletaan. Esi-tyksessä ehdotetaan muutettavaksi luvun 11 §:n virkamiestä ja julkista luottamustehtävää hoitavaa henkilöä koskevia kohtia.

Rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdan mukaan virkamiehellä tarkoitetaan rikoslaissa henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen.

Maakuntalain 75 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan maakunnan palveluksessa oleva henkilöstö on virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa maakuntaan. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdan virkamiestä koskevaa määritelmää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä mainit- taisiin myös virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa maakun- taan oleva henkilö.

Uudistuneessa eläkelainsäädännössä ei enää käytetä ilmaisua kunnallinen eläkelaitos. Kysymyksessä olevia tehtäviä hoitaa nykyään Keva. Esityksessä ehdotetaan, että ilmaisun kunnallinen eläkelaitos asemesta rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohtaan otetaan tunnusmerkki Keva.

Säännöksen evankelis-luterilaista kirkkoa ja ortodoksista kirkkoa koskevaa ilmaisua ehdotetaan samalla tarkistettavaksi teknisesti.

Valtakunnan ja Ahvenanmaan lainsäädännöllinen toimivallanjako huomioon ottaen säännökseen ei enää otettaisi mainintaa Ahvenanmaan maakunnasta.

Rikoslain 40 luvun 11 §:n 2 kohdan mukaan julkista luottamustehtävää hoitavalla henkilöllä tarkoitetaan rikoslaissa kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön edustajiston jäsentä kuin kansanedustajaa edustajantoimessaan sekä 1 kohdassa mainitun julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten valtioneuvoston, kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan, jäsentä sekä muuta mainitun julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä.

Tähän säännökseen ehdotetaan maakuntauudistuksen perusteella lisättäväksi maakuntavaltuutettua ja maakuntahallitusta koskevat tunnusmerkit.

Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian yhdenmukaisesti sen perusteena olevien maakunta- ja soteuudistuksen osien voimaantulon kanssa. Yleisiä vaaleja ja yleistä äänestystä koskevan määritelmän muutoksen on tarkoitus tulla voimaan ennen ensimmäisiä maakunta-vaaleja, jotka järjestettäisiin lokakuussa 2018. Avustusta sekä virkamiestä ja julkista luottamustehtävää hoitavan henkilön määritelmiä koskevien muutosten on luontevaa tulla voimaan maakuntalain voimaantulon yhteydessä. Lapsen omavaltaista huostaanottoa koskevan kuulemissäännöksen on perusteltua tulla voimaan silloin, kun kysymyksessä olevat tehtävät siirtyvät kuntien sosiaalilautakunnilta maakuntien vastattaviksi.